

Akateeminen kulttuuriperintö ja tiede ovat elävän ja elämyksellisen kaupunkikulttuurin voimavara

Yliopistot tuovat kaupungeille historiallista jatkuvuutta ja korkeatasoista osaamista, kun taas kaupungit tarjoavat yliopistoille monenlaisia tutkimuksen, opetuksen ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen mahdollisuuksia. Akateeminen kulttuuriperintö ja tiede voivat elävöittää kaupunkikulttuuria, edistää luovien kaupunkien kehitystä ja lisätä kaupunkien vetovoimaa. Sekä Turku että Tartto korostavat akateemista historiaa, elävää kaupunkikulttuuria ja kaupungin nuorekkuutta. Tartolla on kuitenkin Turku vahvempi akateeminen leima.

SUOSITUKSET

Näe yliopisto moniäänisenä keskustelu- ja oppimisfoorumina sekä kiinteänä osana kaupunkia ja kaupunkikulttuuria.

Valjasta akateeminen kulttuuriperintö ja tiede kiinteäksi osaksi kaupunkikulttuuria ja -brändiä.

Mittaa kulttuurin ja luovien toimialojen aluetaloudellisia vaikutuksia, arvioiden elävän kaupunkikulttuurin yhteyttä vetovoimaan ja asukkaiden hyvinvointiin sekä edistäen luovan talouden toimintaympäristöä ja kasvua.

Nosta akateemisen kulttuuriperinnön ja tieteen näkyvyyttä ja merkitystä osana elävää ja elämyksellistä kaupunkikulttuuria tiedematkailun avulla.

KIRJOITTAJAT

Juulia Räikkönen ^{1,2}

Miia Grénman ²

¹ Turun yliopiston kauppakorkeakoulu

² Turun yliopiston Biodiversiteettiyksikkö

AINEISTO JA METODIT

Kirjallisuuskatsaus sekä sekundäärilähteiden (kaupunki-, matkailu-, brändi- ja yliopistostrategiat sekä markkinointi ja matkailumateriaalit) sisällönanalyysi

TEEMAT

Yliopiston ja kaupungin vuorovaikutus, kaupunkibrändäys, kulttuurilähtöinen kaupunkikehitys, kaupunkien vertailut

HALUATKO TIETÄÄ...

Miten yliopistot näyttävät Turun ja Tarton kaupunkistrategioissa? **s. 3-4**

Miten kaupungit näyttävät yliopistostrategioissa? **s. 3-5**

Miten akateeminen kulttuuriperintö ja tiede näkyvät Turun ja Tarton kaupunkibrändeissä? **s. 5-6**

Miten kaupunkien kulttuurista elinvoimaa voidaan mitata? **s. 7**

Mitä on tiedematkailu? **s. 7-8**

Yliopistot luovat uusia ajatuksia ja sivistyksen jatkuvuutta

Yliopistojen ja kaupunkien vuorovaikutuksen ja yhteistoimijuuden kasvassa pyrkimyksenä on ollut sulauttaa yliopisto osaksi kaupungin identiteettiä, toimintaa, paikallisyhteisöä ja rakennettua ympäristöä. Kyseessä ei ole uusi ilmiö, sillä jo ensimmäiset yliopistot olivat läheisessä vuorovaikutuksessa kaupunkiansa kanssa. Yliopistojen kehittyminen on aina liittynyt tilaan ja paikkaan, kaupunkikehityksen historiallisten painopisteiden mukaisesti. Siinä missä perinteinen mannereurooppalainen traditio sijoitti yliopistoja kaupunkikeskustoihin, uudempi anglosaksinen traditio perusti yliopistoja esikaupunkien kampusalueille. Nykyisin kaupunki elinympäristönä nähdään yliopiston kehitykselle yhtä merkityksellisenä tekijänä kuin yliopisto kaupungin elinvoimalle, eikä yliopistojen roolia kaupunkien kehitykselle tai kulttuurille tule aliarvioida.

Yliopistot ovat tiedon tyyssijoja, joissa tutkijat etsivät tieteellisen tutkimuksen avulla ratkaisuja muun muassa yhteiskunnallisiin haasteisiin. Yliopistoilla on usein korkein osaaminen ja uusin tieto, ja niiden ajatellaan tuottavan innovaatioita sekä lisäävän alueiden kilpailukykyä ja vetovoimaa. Toisaalta yliopistot edustavat pysyvyyttä ja jatkuvuutta ylläpitämällä kansakuntien sivistystä; ne ovat vanhimpia edelleen toiminnassa olevia kulttuuri-instituutioitamme. Nämä taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät heijastuvat myös yliopistokaupunkien vetovoimaan houkuttelemalla alueelle uusia asukkaita, yritystoimintaa ja matkailijoita.

Yhteiskunnallinen vuorovaikutus on yliopistojen keskeinen tehtävä

Yliopistot vaikuttavat kaupunkiansa taloudelliseen kehitykseen, vetovoimaan ja brändiin. Älykkäiden kaupunkien (*smart city*) ja kestävien kaupunkien (*sustainable city*) ohella yliopistot myötävaikuttavat myös kaupunkien kulttuuriseen elinvoimaan ja luovien kaupunkien (*creative city*) syntyiseen. Yliopistoilla on monenlaisia rooleja yhteiskunnan kehitystä suuntaavissa verkostoissa, joiden solmukohtina yliopistokampukset usein toimivat.

YLIOPISTOJEN YHTEISKUNNALLISEN ROOLI JA KAUPUNKIKEHITYS

- Yliopistokoulutus tuottaa inhimillistä pääomaa eli uutta osaamista. Elämyksellisen ja vuorovaikutteisen oppimisen aikakaudella yliopistot kytkevät toimintojaan ja kampusalueitaan osaksi kaupungeja ja niiden kehittämistä.
- Kaupallistettavan tiedon tuotanto tarkoittaa esimerkiksi teknologioiden siirtoa, tutkimustietoon perustuvaa yritystoimintaa, sekä tiedon patentointia ja lisensointia, joita tuetaan yliopistojen ja kaupunkien yhteisillä teknologiakeskuksilla ja tiedepuistoilla.
- Sosiaalinen pääoma tarkoittaa yliopistojen keskeistä roolia osana sosiaalista ja kulttuurista kehitystä, jonka varaan yhteiskunta rakentuu.

Yliopistojen merkitys näkyy Turun ja Tarton kaupunkistrategioissa

Turku ja Tartto ovat perinteisiä yliopistokaupunkeja, joiden akateemiset juuret ulottuvat 1600-luvulle, Ruotsin vallan alaisuuteen. Vuonna 2029 Turku täyttää 800-vuotta ja seuraavana vuonna Tartto viettää 1000-vuotisjuhliin. Nämä juhluvuodet ovat Turun ja Tarton kaupunkistrategioiden kiintopisteitä, mikä yhdessä kaupunkien akateemisen historian kanssa muodostaa mielenkiintoisen vertailuasetelman (Taulukko 1).

Turun kaupunkistrategia (2018) sisältää strategiset ohjelmat ja kärkihankkeet. Niiden lisäksi Matkailun masterplan 2029 (2019) linjaa matkailun kehittämisen suuntaviivoja. Tartto laati vuonna 2006 ja päivitti vuonna 2015 kaupunkistrategian vuodelle 2030. Matkailun kehittämistoimet kuvataan osana kaupunkistrategian luovan kaupungin kokonaisuutta.

Turun visio kuvaa eurooppalaista yliopisto- ja kulttuurikaupunkia ja kärkihankkeita ovat keskustan kehittäminen, Turun Tiedepuisto sekä Smart and Wise Turku. Vaikka strategia ei anna valmiita vastauksia eurooppalaisen yliopisto- ja kulttuurikaupungin rakentamiseen, siihen liittyy akateemisen historian ja tulevaisuuden vaaliminen. Turun Akatemia siirrettiin Turun palon jälkeen Helsinkiin Keisarilliseksi Aleksanterin yliopistoksi, josta Suomen itsenäistyttyä tuli Helsingin yliopisto. Siitä huolimatta Turun Akatemian historia on keskeinen osa Turun kaupungin historiaa ja kaupunkikulttuuria, joten sitä on syytä nostaa vahvemmin esiin niin vanhan kaupungin kuin koko Turun kehityksessä.

Tartton visio puolestaan kuvaa kaupunkia Viron sivistyspääkaupunkina, perinteisenä yliopistokaupunkina sekä luovana ja avoimena nuorten kaupunkina. Strategisiin toimenpidekokonaisuuksiin sisältyvät sekä ”koulujen ja tiedon kaupunki” että ”luova kaupunki”. Matkailun kehittämisessä (Taulukko 1) molemmat kaupungit nostavat esiin kulttuurin sekä saavutettavuuden, kestävän kehityksen ja laadukkaat elämispalvelut. Siinä missä Turku painottaa kaupunkikulttuurin ohella saaristoa, Tartto profiloi itsensä hansa-, yliopisto- ja museokaupungiksi sekä nostaa tutkimusperinteen vahvemmin esiin osana kaupungin matkailutarjontaa.

Kaupungit huomioidaan Turun ja Tarton yliopistostrategioissa

Yliopistojen strategiat keskittyvät pääasiassa vaikuttavaan tutkimukseen ja opetukseen, mutta nostavat esiin myös alueellista yhteiskunnallista vuorovaikutusta. Turun yliopiston missio korostaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja aktiivista aluekehitysroolia. Konkreettiset toimenpidekokonaisuudet korostavat yrittäjämäistä asennetta ja toimintatapaa sekä vahvoja alueellisia kumppanuuksia yritysten, korkeakoulujen ja kampuskaupunkien kanssa. Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen pääpaino on taloudessa ja kansainvälisen yhteistyön kehittämisessä. Kulttuurilähtöistä kehittämistoimintaa edustaa tiedematkailun edistäminen; yliopisto pyrkii kestävän tiedematkailun edelläkävijäksi ja elämyksellisen yleisötoiminnan kärkiyliopistoksi.

Åbo Akademi nostaa esiin aluekehityksen lisäksi yliopiston kulttuurista merkitystä. Se toimii porttina Suomeen ja Pohjoismaihin, edistää korkeatasoista tutkimusta, luo avoimia ja inspiroivia kampuksia sekä toimii tulevaisuuden työpaikkana. Kaupunkiyhteistyö edistää inklusiivista ja avointa yhteiskuntaa sekä pyrkimystä integroida yliopistokampukset eläväksi osaksi kaupunkiympäristöä. Lisäksi Åbo Akademi toimii aktiivisena yhteis-

Taulukko 1. Turun ja Tarton kaupunki-, matkailu- ja brändistrategiat

Kaupunki	Turku 2029	Tartto 2030
Visio	"Suomen Turku on kiinnostava ja rohkeasti uudistuva eurooppalainen yli-opisto- ja kulttuurikaupunki, jossa on hyvä elää ja onnistua yhdessä."	"Tartto on aktiivisten, luovien ja onnellisten ihmisten kaupunki, Viron sivistyspääkaupunki ja Etelä-Viron kehityksen keskus. Perinteinen yliopistokaupunki ja nuorten kaupunki, jossa luovuus ja avoin ilmapiiri tukevat kehitystoimia ja innovatiivista yrittäjyyttä. Moderni ja turvallinen kaupunki, joka edistää kestävä elämäntapaa ja yhteistyötä." (2006) "Tartto on yliopistokaupunki, Viron sivistyspääkaupunki, nuorten kaupunki ja älykkään liiketoimintaympäristön omaava palvelujen keskus. Inspiroivalla ja turvallisella kaupungilla on ainutlaatuinen kulttuurihistoria, joka vetää puoleensa matkailijoita." (2015)
Arvot ja toimintalupaukset	<ol style="list-style-type: none"> 1. asukas- ja asiakaslähtöisyys 2. Vastuullisuus ja suvaitsevaisuus 3. Uudistuminen ja yhteistyö 	<ol style="list-style-type: none"> 4. Innovatiivisuus 5. Avoimuus 6. Rakastettavuus 7. Osallistuminen 8. Synergia
Toimenpidekokonaisuudet ja kärkihankkeet	<ol style="list-style-type: none"> 1. hyvinvointi ja aktiivisuus 2. Kilpailukyky ja kestävä kasvu Keskuksen kehittäminen, Turun Tiedepuisto ja Smart and Wise Turku 	<ol style="list-style-type: none"> 3. Koulujen ja tiedon kaupunki 4. Älykkään yrittäjyyden kaupunki 5. Inspiroiva urbaani kaupunki 6. Välittävä kaupunki 7. Luova kaupunki
Matkailu	<p><i>turun matkailun masterplan 2029</i></p> <p><i>Missio:</i> Turku asukkaineen, toimijoineen ja yrityksiineen tarjoaa kiinnostavia elämyksiä ja kokemuksia ainutlaatuisessa kulttuuri- ja saaristokaupungissa. Turku on paikka, jossa halutaan asua, opiskella, yrittää, tehdä töitä ja lomailla.</p> <p><i>Visio:</i> Vuonna 2029 saaristo- ja kulttuurikaupunki Turku on Pohjois-Euroopan kiinnostavin, elämyksellinen ja kestävin kaupunki vierailta 365 päivää vuodessa.</p> <p><i>Toimenpidekokonaisuudet:</i> Matkailun strateginen kehittäminen Tunnettuuden, elämyksellisyyden ja saavutettavuuden kehittäminen Läpileikkaavat teemat Kestävä matkailu, digitalisaatio, laatu, osaaminen ja tutkimus</p>	<p><i>Tarton strategia 2030 (2006)</i></p> <p><i>Luova kaupunki: Tartto tunnetaan matkailukohteena</i> "Tartto esittelee Viron kulttuuria ja tutkimusperinnettä vierailijoille ja ajanmukaiset menetelmät lisäävät museoiden interaktiivisuutta ja kokemuksellisuutta." "Tartosta kehitetään matkailukohde, jonka perustan luovat Toomemäki, Tiedekeskus AHHAA, Viron kansallismuseo, Kulttuurikortteli Jaani sekä Emajoen ranta-alue." "Kestävä konferenssimatkailukohde tarjoaa modernit, kansainväliset vaatimukset täyttävät kokous- ja konferenssipalvelut." "Kansainvälisesti Tartto tunnetaan hansa-, yliopisto- ja museokaupunkina ja matkailumarkkinointi perustuu aktiiviseen kohdemarkkinointiin eri asiakassegmenteille." "Säännöllisen vesi- ja laivaliikenteen kehittäminen Emajoelle ja Peipsi-järvelle sekä jokirannan kehittäminen vetovoimaiseksi vapaa-ajanalueeksi." "Kesiajan reitin (Via Hanseatica) kehittäminen yhdistää Tarton Itämeren matkailualueisiin." "Matkailupalveluiden laadun kehittäminen." "Kansainvälisen yhteistyön lisääminen kehitysprojektien avulla."</p>
Brändi	<p><i>turun brändin kulmakivet:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. historia 2. merellisyys 3. kulttuuri 4. koulutus, tiede ja elinkeinoelämä <p>Turku-brändin ydin: Turku – parasta aikaa</p>	<p>Mainonta/markkinointi kaupunkistrategiassa "Tarton mainostaminen kaupunkina, joka tukee koulutusta ja tutkimusta." "Markkinointistrategiat eri kulttuurialoille." "Kulttuurin mainonta ja markkinointi; tarjonnan, tarpeiden, markkinoiden ja kohderyhmien analysointi" "Kansainvälisesti Tartto tunnetaan hansa-, yliopisto- ja museokaupunkina ja matkailumarkkinointi perustuu aktiiviseen kohdemarkkinointiin eri asiakassegmenteille."</p>

työfoorumina kampuskaupunkien, yritysten, kulttuurielämän, koulutusorganisaatioiden sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa.

Tarton yliopiston missiossa puolestaan sosiaalinen pääoma ja yliopiston kulttuurinen ulottuvuus ovat vielä vahvemmin esillä. Yliopiston pitkä historia ja merkitys koko kansakunnan sivistykselle näyttäytyy vahvana kansallisen kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämisenä. Yliopisto kehittää tutkimusperusteista yhteiskuntaa ja vastaa yhteiskunnallisiin haasteisiin aktiivisen tiedonsiirron ja tieteen popularisoinnin avulla sekä edistää tutkijoiden työskentelyjaksoja julkisen sektorin organisaatioissa. Strategia käsittelee myös yliopiston roolia aluekehityksessä, erityisesti yhteistyötä kampuskaupunkien kanssa. Ajatuksena on, että yliopisto ja kaupunki täydentävät toistensa osaamista erityisesti älykkään kaupungin, yrittäjyyden, matkailun ja liikkumisen sekä koulutuksen ja kulttuurin saroilla.

Kaupunkibrändäys on erottautumistrategia

Kulttuuri liittyy vahvasti kaupunkialueisiin; renessanssin ajoista lähtien merkittävimmit taide-, intellektuelli- ja kulttuuripiirit ovat löytyneet juuri kaupungeista. Vaikka usein korostetaan globaalia kaupungistumista ja kulttuurin globalisaatiota, kaupunkikulttuuriin liittyy aina paikallisuus, joka heijastelee kaupungin historiaa ja kulttuuriperintöä.

Kaupunkibrändillä tarkoitetaan strategisesti johdettuja ominaisuuksia ja mentaalisia mielle yhtymiä, joita kaupunkiin liitetään. Kaupunkibrändäys on erottautumisstrategia, jonka tavoitteena on edistää kaupungin kilpailukykyä ja rakentaa kaupungin symbolista mielikuvaa sekä viestiä siitä paikallisesti ja kansainvälisesti. Kaupunkibrändäystä kohdennetaan nykyisille ja potentiaalisille asukkaille, opiskelijoille, yrityksille, investoijille sekä matkailijoille.

Vaikka kaupunkikuvan edistäminen on lähtöisin jo 1800-luvulta, vasta 1990-luvulla kehittyi ensin kaupunkimarkkinointi ja 2000-luvun alussa kaupunkibrändäys eri kohdealueiden kiristyneen kilpailun johdosta. Kaupungit vahvistavat brändistrategioitaan luomalla muista kaupungeista erottuvaa brändi-identiteettiä ja -mielikuvaa. Myös kaupunkien sisällä vallitsee paikallista kilpailua niin kaupunkikeskustojen ja asuinalueiden kuin esimerkiksi pääkatujen ja ostoskeskusten välillä.

Vahva kaupunkibrändi lisää kaupungin vetovoimaa yritys- ja investointikohteena, houkuttelee osaavaa työvoimaa, edistää matkailua, tukee yritystoiminnan intressejä, edistää kansainvälistä ja poliittista kuuluvuutta sekä vahvistaa asukkaiden identiteettiä ja itsetuntoa. Vahvan brändin luomisessa tarvitaan toimintaa, osaamista ja onnistunutta viestintää, joka perustuu todellisiin ja kestäviin tekoihin.

Yliopistojen merkitys näkyy Turun ja Tarton kaupunkibrändeissä

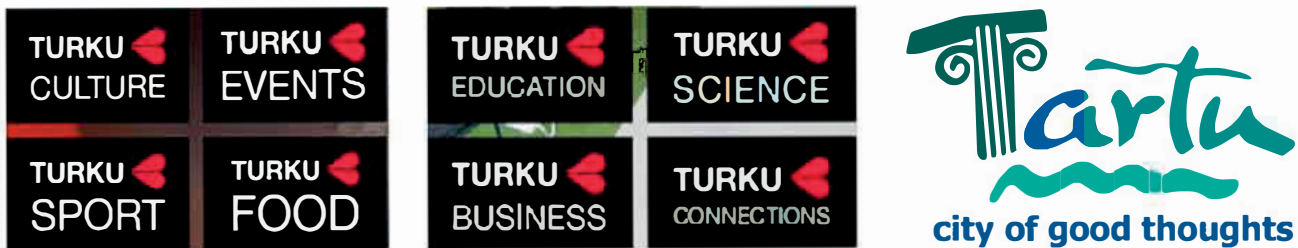
Turun brändistrategian (Taulukko 1) kulmakivet ovat historia, merellisyys, kulttuuri sekä koulutus, tiede ja elinkeinoelämä. Brändistrategia tukee Turku eurooppalaisena yliopisto- ja kulttuurikaupunkina korostavaa kaupunkiviviotä. Tarton kotisivuilla ei ole saatavilla erillistä brändistrategiaa, mutta kaupunkistrategia käsittelee kaupunkimielikuvaa. Akateeminen kulttuuriperintö ja tiede ovat vahvasti läsnä Tarton kaupunkibrändissä.

Turku ja Tartto vahvistavat kaupunkibrändiensä ydinviestejä iskulauseilla ja logoilla (Kuva 1). Turun brändin ydin kiteytyy ajatukseen *Turku – parasta aikaa*. Logoissa yliopisto- ja kulttuurikaupungin mielikuvaa vahvistetaan nostamalla esiin kulttuuritarjontaa, tapahtumia, urheilua ja ruokaa

Kaupungit vahvistavat brändistrategioitaan luomalla muista kaupungeista erottuvaa brändi-identiteettiä ja -mielikuvaa.

sekä koulutusta, tiedettä, liiketoimintaa ja verkostoitumista. Käytännön kaupunkibrändäyksessä kulttuuriin liittyvät tunnukset ovat kuitenkin selvästi vahvemmin läsnä kuin koulutukseen ja tieteeseen liittyvät tunnukset. Tarton slogan on ollut jo vuodesta 1999 *Hyvien ajatusten kaupunki* ja myös logossa yliopiston päärakennuksen pylväät muistuttavat akateemisesta kulttuuriperinnöstä.

Kuva 1. Kulttuuri ja koulutus Turun ja Tarton kaupunkibrändejä tukevissa logoissa

Molemmat kaupungit painottavat mielikuvaa nuorekkaasta opiskelijakaupungista. Turku julistautuu kaupunkistrategiassaan *Suomen parhaaksi opiskelijakaupungiksi* ja tavoitetta tukee *Opiskelijakaupunki Turku* -konsepti. Lisäksi uuden *Talent Turku* -yhteistyömallin avulla tuetaan kansainvälisten opiskelijoiden ja osaajien maahanmuuttoa ja kotoutumista. Turun kaupunki ja yliopistot ovat olleet yhdessä mukana myös kansainvälisissä yliopistokaupunkien verkostoissa, ensin *EUniverCities*-verkostossa ja nyt *European Campus of City-Universities* -liittoumassa.

Koulujen ja tiedon kaupunki Tartto puolestaan julistautuu paitsi nuorten ja opiskelijoiden kaupungiksi, myös jatkuvan oppimisen ja uudelleen koulutuksen keskuksiksi. *Tartu Welcome Centre* on kaupungin ja yliopistojen yhteinen palvelumalli, joka tarjoaa tietoa ja palveluita kansainvälisille opiskelijoille ja asiantuntijoille. Lisäksi Tarton mielikuvaa sivistyksen pääkaupunkina tukee kuuluminen Unescon kirjallisuuskaupunkien sekä luovien kaupunkien -verkostoihin.

Kulttuuri on kaupunkien keskeinen voimavara

Kulttuuri nähdään kaupunkien muutosprosessien keskeisenä voimavarana. Kulttuurin merkitys on laajentunut taiteista ja kulttuuriperinnöstä kohti taloudellisia hyödykkeitä, joilla on paitsi markkina-arvoa, myös keskeinen rooli viihtyisän kaupunkitilan tuottamisessa. Kaupunkikulttuuri tapahtuu julkisissa ja puolijulkisissa kaupunkitiloissa. Kaupunkikulttuuri tarkoittaa kaupungeille ominaista jokapäiväistä yhteisöllistä ja viihteellistä elämäntapaa, jonka voimavarana toimii vapaa-aika. Vaikka kaupunkikulttuuria on myös lähiöissä, elävä ja elämyksellinen kaupunkikulttuuri liitetään vahvasti kaupunkien keskustoihin, jotka tarjoavat ympärivuorokautisen kulutusareenan.

Kaupungit ovat pyrkineet vastaamaan ensin palveluyhteiskunnan ja sitten elämys- ja merkitystalouden vaatimukseen kulttuurilähtöisellä kaupunkikehityksellä. Kaupunkien asukkaita rohkaistaan aktiiviseen toimijuuteen; osallistumaan kaupunkikehitykseen ja muokkaamaan kaupunkitiloja ja asuinalueita mieleisikseen. Elävä ja elämyksellinen kaupunkikulttuuri on myös matkailuvaltti; matkailijat etsivät entistä useammin autenttisia, ekologisia ja eettisiä "live like a local" -elämyksiä, joiden avulla kokevat olevansa osa paikallista yhteisöä.

Elävä ja elämyksellinen kaupunkikulttuuri liitetään kaupunkien keskustoihin, jotka tarjoavat ympärivuorokautisen kulutusareenan.

Kaupunkikulttuurin elinvoimaa voidaan mitata

Elävä ja elämyksellinen kaupunkikulttuuri tarkoittaa laajasti ottaen kaupungeille ominaista jokapäiväistä elämäntapaa. Kaupunkien kulttuurisen vetovoiman tarkka määrittely ja mittaaminen on haastavaa, mutta tärkeää, koska kulttuurin kehittämiseen ohjataan resursseja vain, jos ymmärretään kaupunkikulttuurin vaikutukset aluetalouteen ja kaupunkilaisten hyvinvointiin.

Turku (Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011) ja Tartto (Unescon kirjallisuuskaupunki ja Euroopan kulttuuripääkaupunki 2024), ovat molemmat mukana Euroopan komission mittauksessa. Tartto pärjää vertailussa selvästi Turkuun paremmin; sen kokonaisindeksi on 33,8 (kulttuurinen vetovoima 47; luova talous 25; mahdollistava ympäristö 23) ja Turun 28,1 (kulttuurinen vetovoima 33,2; luova talous 19; mahdollistava ympäristö 36). Molemmissa kaupungeissa kulttuurinen vetovoima on korkeammalla tasolla kuin maiden pääkaupungeissa, mutta luovien alojen työpaikoissa ne jäävät selvästi niistä jälkeksi. Näin ollen Turun tulee panostaa erityisesti luovan talouden kasvuun ja kehitykseen esimerkiksi erillisen kasvuohjelman avulla.

Tiedematkailu nostaa akateemisen kulttuuriperinnön ja tieteen näkyvyyttä

Tiedematkailun kehittäminen on konkreettinen tapa nostaa akateemisen kulttuuriperinnön ja tieteellisen tutkimuksen näkyvyyttä ja merkitystä osana elävää ja elämyksellistä kaupunkikulttuuria. Tiedematkailulla tarkoitetaan matkailua, joka perustuu joko akateemiseen historiaan ja kulttuuriperintöön tai tieteeseen ja tutkimukseen. Tiedematkailu voi liittyä sekä kulttuuri-että luontomatkailuun ja matkailukokemusten arvo muodostuu joko passiivisesta tieteeseen tutustumisesta tai aktiivisesta osallistumisesta tieteen tekemiseen.

Kaupunkien näkökulmasta tiedematkailukohteet lisäävät alueen matkailutarjontaa ja -vetovoimaa. Yliopistoille tiedematkailu on puolestaan osa yhteiskunnallista vuorovaikutusta, mutta se eroaa perinteisestä yleisötoiminnasta vahvan elinkeinotoimintapainotuksen vuoksi. Kehityksen taustalla on yliopistojen muuttunut toimintaympäristö: globaali kilpailu, vaatimus tieteen avoimuudesta ja tutkimuksen vaikuttavuudesta sekä kiristynyt rahoitustilanne.

Akateeminen kulttuuriperintö sekä tiede Turun ja Tarton kaupunkikulttuurissa

Akateemisen kulttuuriperinnön ja tieteellisen tutkimuksen roolia ja näkyvyyttä kaupunkikulttuurissa voidaan tarkastella suhteessa kulttuuritarjontaan, luoviin toimialoihin ja kaupungin asenneilmapiiriin. Kaupunki- ja yliopistostrategiat kuvaavat tulevaisuuden tahtotiloja eli hahmottelevat toiminta- ja asenneympäristön ääriä. Perinteistä yliopistojen ja kaupunkien elinkeinotoiminnallista vuorovaikutusta edustavat tiedepuistot; Turussa kaupungin ja yliopiston yhteistyötä edistää Turku Science Park Oy ja Tartossa Baltian vanhin tiedepuisto – Tartu Science Park. Kulttuuri- ja luovien toimialojen nousu näkyy kuitenkin molempien toiminnassa; ExperienceTurku-kärkiala edistää elokuva- ja peli- ja matkailualojen kehitystä ja myös Tartossa on luoviin toimialoihin liittyvää yrityshautomotoimintaa.

EUROOPAN KOMISSION KULTTUURIALAN JA LUOVIENTOIMINTOALAJEN SEURANTA

Euroopan komissio kehitti vuonna 2017 kulttuurialan ja luovien alojen toimintaa kaupungeissa mittaavan seurantavälineen (Cultural and Creative Cities Monitor). Se mittaa mukaan valittujen kaupunkien 168 kaupungin suoriutumista seuraavilla mittareilla:

- **Kulttuurinen vetovoima** kuvaa kulttuurikohteiden ja palveluiden määrää ja vetovoimaa
- **Luova talous** kuvaa kulttuurin luomien työpaikkojen ja innovaatioiden määrää
- **Mahdollistava ympäristö** kuvaa muita tekijöitä, joita vaaditaan kulttuurin ja luovien prosessien menestykseen (esim. luottamus ja suvaitsevaisuus)

Lisätietoa: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/cultural-creative-cities-monitor/>

Molemmissa kaupungeissa on myös yliopistojen ja kaupunkien yhteisiä hankkeita, konsepteja ja fyysisiä tiloja.

Turussa ajankohtainen esimerkki on Vanhakaupungin kehittämishanke, joka konkretisoi kaupungin, kulttuurin, luovien alojen, matkailuelinkeinon ja yliopistojen yhteistyötä. Yhteistyötä rakennetaan myös Turun Kulttuurikampuksen varaan, joka seuraa Terveys- ja Teknologiakampusten viitoittamaa polkua. Lisäksi Turku panostaa vahvasti Turun kaupunkitutkimusohjelmaan, joka edistää kaupunkitutkimuksellista yhteistyötä ja yliopistollisen tutkimustiedon vaikuttavuutta kaupungin kehittämiseen.

Tartossa yliopiston ja kaupungin vuorovaikutusta jäsentää puolestaan Tartu Healthy City ja Tartu Smart City -konseptit sekä uuteen Delta Centre -kokonaisuuteen kytkeytyvä yhteistyö. Tarton erityispiirteenä on myös yliopiston tutkijoiden työkierto eli työskentelyjaksot kaupungin ja muun julkisen sektorin organisaatioissa.

Vaikka sekä Turussa että Tartossa on useita tiedematkailukohteita, Tarton tarjonta on selvästi laajempaa; valtaosa Tarton kärkikohteista nojaa akateemiseen kulttuuriperinteeseen ja tieteelliseen tutkimukseen. Tarton yliopistomuseoon kuuluvat museon päärakennus, yliopiston taidemuseo, tähtitorni, kasvitieteellinen puutarha sekä luonnontieteellinen museo. Kokonaisuus on arvostettu luonnontieteiden, taiteen ja tutkimuksen museo sekä kansallisesti että kansainvälisesti merkittävä tieteellinen instituutio. Yliopistomuseon tavoitteena on säilyttää, täydentää ja esitellä historiaa, taidetta ja kulttuuriperintöä sekä yliopiston kokoelmia yleisölle, tehdä tutkimusta, nostaa esiin sekä ihmis- että luonnontieteitä ja etsiä kestäviä ratkaisuja luonnonympäristön suojeluun. Myös suosittu Tiedekeskus AHHA sai alkunsa yliopiston ja kaupungin yhteistyöstä ja pyrkii oivaltamisen ilon avulla edistämään tutkittuun tietoon perustuvaa ajattelua.

Myös Turussa on useita tiedematkailukohteita, kuten Turun kaupungin Biologinen museo, Turun yliopiston kasvitieteellinen puutarha, luonnontieteellinen museo ja tiedekeskus sekä Åbo Akademin Sibelius-museo ja Ett Hem -museo. Kasvitieteellisessä puutarhassa vierailee vuosittain noin 100 000 kävijää, mutta muiden kohteiden kävijämäärät ovat selvästi pienempiä. Esimerkiksi luonnontieteellisen museon ja tiedekeskuksen toimintaa on tarkoitus avata laajemmalle yleisölle kiinteässä yhteistyössä Turun kaupungin ja Åbo Akademin kanssa. Turun yliopisto kuitenkin kehittää aktiivisesti tiedematkailua ja tiedematkailustrategian mukaan *Turun yliopisto on avoinna läheltä ja kaukaa tuleville, kaikenikäisille vierailijoille, tarjoten kiinnostavia ja kehittäviä tiede-elämyksiä sekä aitoja kohtaamisia, jotka haastavat ajattelemaan ja toimimaan kriittisesti, luovasti ja vastuullisesti.*

Tiedematkailu on matkailua, joka perustuu joko akateemiseen historiaan ja kulttuuriperintöön tai tieteeseen ja tutkimukseen.

LUE LISÄÄ

Addie, J. P. D. (2017). From the urban university to universities in urban society. *Regional Studies*, 51(7), 1089-1099.

Hakala, U. (2016). *Yhteiskuntavastuullisuus kaupunkibrändin ytimenä?* Tutkimuskatsauksia 1/2016. Turun kaupunki: Kaupunkitutkimusohjelma.

Kalliomäki, H., Ahokas, I., & Vahlo, J. (2017). *Kansainvälisiä ja kotimaisia kokemuksia cultural planning-menetelmästä: Kulttuurilähtöisen kaupunkikehittämisen mahdollisuudet suomalaisilla kaupunkiseuduilla.* Loppuraportti 1/2017.

Kolbe, L. (2012). ”Huipulle ja yhteiskuntaan”-oma kulttuuriperintö yliopistojen kilpailuvaltioksi. *Tieteessä tapahtuu*, 30(4).

Moisio, S., Saarinen, J., Sotarauta, M., Uotila, T., & Vaattovaara, M. K. (2020). *Kampus kaupunkina-kaupunkikampus: Keskustakampuksen merkitys Oulun yliopistolle ja Oululle.*

Montalto, V., Moura, C. J. T., Langedijk, S., & Saisana, M. (2019). Culture counts: An empirical approach to measure the cultural and creative vitality of European cities. *Cities*, 89, 167–185.

Räikkönen, J., Rouhiainen, H., Grénman, M. & Sääksjärvi, I.E. (2019). Advancing environmental sustainability through nature-based science tourism: The potential of universities. *Matkailututkimus*, 15(1), 67–87.

NÄIN TUTKIMUS TEHTIIN

”Ovet auki akatemiaan” -tutkimushankkeessa pohdittiin akateemista historiaa, kulttuuriperintöä ja tieteellistä tutkimusta elävän ja elämyksellisen kaupunkikulttuurin voimavarana. Tutkimuksen menetelminä käytettiin kirjallisuuskatsausta ja sekundäärilähteiden analyysiä. Kirjallisuuskatsaus nosti esiin kolme keskeistä tutkimusteemaa, joiden avulla jäsensimme akateemisen kulttuuriperinnön ja tieteen roolia osana elävää ja elämyksellistä kaupunkikulttuuria: (1) yliopistojen ja kaupunkien vuorovaikutus, (2) kaupunkibrändäys ja (3) kulttuurilähtöinen kaupunkikehitys. Teorian valossa tarkasteltiin kahta perinteistä yliopistokaupunkia – Turkua ja Tarttoa – joista Suomen ja Viron akateeminen historia ja kulttuuriperintö ovat lähtöisin. Sekundäärilähteinä käytettiin Turun ja Tarton kaupunki-, matkailu-, brändi- ja yliopistostrategioita sekä kaupunkien markkinointi- ja matkailumateriaaleja. Tutkimus rahoitettiin Turun kaupunkitutkimusohjelmasta.

OTA YHTEYTTÄ

Juulia Räikkönen

KTT, dosentti, tutkijatohtori
Turun yliopisto, kauppakorkeakoulu
ja biodiversiteettiyksikkö
juulia.raikkonen@utu.fi

Miia Grénman

KTT, tutkijatohtori
Turun yliopisto,
biodiversiteettiyksikkö
miia.grenman@utu.fi

Tutkimuskatsauksia-sarjassa julkaistaan tiiviisti Turun kaupunkitutkimusohjelmasta rahoitettujen tutkimusten tuloksia. Kirjoittajat ovat tutkijoita.

TOIMITTAJA

Sampo Ruoppila, tutkimusjohtaja
sampo.ruoppila@turku.fi

JULKAISIJA

Turun kaupungin konsernihallinto
PL 355 (Yliopistonkatu 27a),
20101 Turku
www.turku.fi/kaupunkitutkimus